

پرداخت در فرش دستباف

دکتر زهرا احمدی

هیئت علمی دانشگاه هنر تهران

احمدی، زهرا، ۱۳۵۳.

پرداخت در فرش دستباف/ ویراستار: روزبه رادمنش.

تهران: یساولی، ۱۳۹۴. ۱۰۴ ص.: مصور رنگی. ۲۳ × ۱۶/۵ س.م.

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیپا. 978-964-306-603-1

۳۷۶۹۱۲۲

کتابخانه ملی ایران

پرداخت در فرش دستباف

نویسنده: دکتر زهرا احمدی

ویراستار: روزبه رادمنش

طراحی جلد و صفحه‌آرایی: واحد گرافیک انتشارات یساولی

لیتوگرافی: نقش آفرین

چاپ اول: ۱۳۹۴، ۳۰۰۰ نسخه

چاپ: رنگ پنجم، صحافی: جدی

ناشر: انتشارات یساولی

تهران: میدان انقلاب، بازارچه کتاب، طبقه زیرین تلفن: ۶۶۴۶۱۰۰۳ نمابر: ۱۹۱۳۰۶۲

تهران: خیابان کریمخان، پلاک ۷۸، تلفن: ۸۸۳۰۰۴۱۵ نمابر: ۸۸۸۳۲۰۳۸

www.yassavoli.com / www.yasavolishop.com

info@yassavoli.com

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۰۶-۶۰۳-۱

حق چاپ محفوظ است.

بها: ۱۲۵۰۰ تومان

فهرست مطالب

۴۰	قشو یا شانه	۴	پیشگفتار
۴۱	اره		
۴۲	برپاکی		بخش اول: مفاهیم مقدماتی
۴۲	کارد و تیغ برداخت	۶	خواب قالی
۴۳	سنگ نیزکن	۶	انواع خواب فرش
۴۴	اتوی زغالی	۷	مژول ساق گره
۴۴	صابون	۸	قالی برپشم (پُرگوسه)
۴۴	تخته زیردست	۸	بلندی برز قالی
۴۴	جاروی دستی	۹	معین طول ساق گره بر بالای زمینه بافته شده
۴۵	کیله		
۴۵	روش عملیات برداخت دستی		بخش دوم: روش‌های مختلف قیچی کردن و برداخت و ابزار آن
۴۷	میل		
۴۸	غاشه	۱۲	قیچی کاری فرش (برداشت مقدماتی)
۴۸	گیره	۱۴	روش‌های مختلف قیچی کاری و برداخت فرش
۴۸	چکش چوبی	۱۴	روش قیچی کاری و برداخت ضمن بافت
۴۸	شرایط مناسب برای برداخت فرش	۱۴	روش قیچی کاری بلند
۴۸	الف) انطباق وضع جسمی کارگر با وسایل کار (ارگونومی)	۱۶	سرقچی
۴۹	ب) ایمنی و بهداشت وسایل و ابزار کار	۱۶	روش قیچی کاری و برداخت پس از خاتمه بافت سنگ زدن
۵۱	مزایا و معایب روش‌های مختلف قیچی کردن	۲۲	مویگیری، نازک‌کاری و روکارگیری
۵۱	و روگری	۲۶	تکنیک بافت و برداخت قالی نقش برجسته
۵۱	روش‌های برداخت دستی	۲۶	انواع فرش‌های نقش برجسته و تکنیک بافت آنها
۵۱	روش‌های برداخت ماشینی	۲۶	اصول قیچی کاری نقوش فرش (برداشت برای ایجاد حجم نقوش)
۵۲	قیچی‌های ترکیبی	۲۹	نکته‌های مهم در برداخت فرش‌های نقش برجسته
۵۳	قیچی‌های خیاضی زبان‌دار	۳۰	ابزار و وسایل قیچی کاری و برداخت
۵۳	قیچی‌های اصفهانی	۳۱	قیچی
۵۴	قیچی‌های کرمانی	۳۱	قیچی فارسی
۵۴	قیچی برقی (ماشین برداخت)	۳۲	قیچی ترکیبی
۵۷	عیب‌های ناشی از قیچی کاری و برداخت نادرست	۳۳	قیچی معمولی خیاضی
۵۸	برده شدن (جویدگی)، قیچی زدن نامنظم	۳۴	قیچی کرمانی
۵۸	ذرتی شدن، ته‌خواب‌شدن، روگیری بیش از حد	۳۵	قیچی سرنخ زدن
۵۹	جمع‌بندی	۳۵	قیچی برقی (دستگاه برداخت)
۶۴	واژه‌نامه	۳۶	ساختار دستگاه قیچی برقی
۶۵	مقدمه واژه‌نامه	۳۷	سیع لوئ
۶۶	فارسی به فارسی	۳۹	فک یا پایه
۸۶	فارسی به انگلیسی	۳۹	کفی‌ها
۹۵	انگلیسی به فارسی		
۱۰۳	فهرست منابع و مراجع		

پیشگفتار

فرش دستباف ایران مظهر خلاقیت، نوآوری و مهارت افراد گوناگونی نظیر طراح و نقشه‌کش، رنگرز، چله‌دوان، بافنده، پرداختگر، رفوگر و ... است که هر یک طی سالیان دراز تجربیاتی را در زمینه حرفه خود فرا گرفته و در کار خود استاد شده‌اند. واضح است که برای به دست آوردن فرش با ارزش افزوده فراوان باید در تمام مراحل نقشه‌کشی، رنگرزی، چله‌کشی و بافت و همچنین پرداخت و تکمیل فرش، نهایت دقت انجام گیرد تا فرش بدون عیب از کار درآید. در هر یک از این مراحل چنانچه سکار ایجاد شود، خود را در نهایت نشان خواهد داد و ارزش اقتصادی فرش را کاهش می‌دهد. در این بین، عملیات تکمیلی فرش جایگاه ویژه‌ای دارد، زیرا رخ و ظاهر فرش طی این عملیات آشکار می‌شود.

یکی از مراحل که در عملیات تکمیل بر روی فرش صورت می‌گیرد، پرداخت فرش است. در این مرحله، سعی می‌شود تا پرز فرش در سراسر سطح آن صاف و یکنواخت شود. به عبارت دیگر، اضافه پرزگره‌ها قیچی می‌شوند و ارتفاع آن‌ها متناسب با رچ‌شمار فرش کوتاه می‌شوند. این کار، که گاه حتی بافندگان بسیار ماهر نیز از انجام آن عاجزند، در تخصص کسانی است که دست‌شان حتی اندک ناهمواری و نایکنواختی پرزها را بر روی فرش حساسیت زیاد تشخیص می‌دهد. آن‌ها می‌دانند که با کوچک‌ترین غفلت‌شان، حاصل کار پرزخانه بافته به هدر می‌رود.

عمل پرداخت عمدتاً به کمک وسایلی شبیه داس، تیغه‌های مخصوص، قیچی و یا به صورت ماشینی انجام می‌گیرد؛ ولی نتیجه نهایی مرهون ارزش مهارت استادکاران است که این حرفه را، مانند سایر مسائل فرش، طی سال‌ها تجربه آموخته است.

گاهی پرداخت فرش، کیفیتی شبیه مخمل به آن می‌بخشد و سطح آن را همچنان نرم و لطیف می‌سازد که بیننده صاحب ذوق را افسون می‌کند. در این حرفه، هنر و صنعت توأمان نهفته شده و تجربه و مهارت استادکار در کنار ابزار مناسب است که نتیجه کار را رقم می‌زند.